

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ruperti Abbatiss Tvitiensis, Summi Disertissimi Theologi, sacris du[n]taxat literis omnia probantis, in XII. prophetas minores, Commentariorum Libri XXXII

Rupert <von Deutz>

[Köln], M. D. XXVII.

VD16 B 3835

Cap. I. Onus quod vidit Abacuc propheta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71859](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71859)

COMMENT· RVPER· ABBA· LIB· I.

Ro. 5. tis sicut dii semp & incessanter, ex uno & per unū in omnes homines malicia eius pertransiit, quemadmodū Apostolus dicit: Quia per unum hominē in hunc mundū peccatū intrauit, & per peccatū mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt.

Psal. 50. Super quē ergo malicia eius nō pertransiit? Quis nō in iniquitatibus cōceptus est? & quem nō in peccatis cōcepit mater sua? Igitur causa hęc, causa magna est, cur super te manū cōpresserint, oēs qui audierūt auditiōnē tuā, quia te quidē cuius malicia super oēs per unum pertransiuit, unus homo, qui solus sine peccato exiuit, dānauit atq; cōtriuuit, ipsos autē de malicia liberauit atq; iustificauit, qui audientes gauisi sunt, & gaudentes atq; credentes super te manū compresserunt. ¶ Libri tertij & ultimi in Naum prophetam finis.

PROLOGVS RVPERTI IN ABACVC PROPHE TAM.

Quaerendum prophetarum Abacuc iam dudum ingredi ardebat animus, dū adhuc in præcedente, scilicet Naum totus teneretur intentus. Adhuc enim circa fines illius, uidelicet Naum meditatione ferē continua uersabatur, & iā quasi de propinquo loco aliquo, illa huius uociferatio grandis audiebatur. Vt quæro quo dñe clamabo, & nō exaudies, uociferabor ad te, uim patiens & nō salua

bis. Item: Domine audiui auditiōnē tuā, & timui. Fateor quia uim clamoris huiuscemodi, nō sine quodā diuino horrore audiebat auris interioris hoīs, nāq; illuc ingredi cupiebat, meo mor illius uersiculi, lætabor ego sup eloquia tua, sicut q inuenit spolia multa. Sentiebat alligat de cupiditate hoīs negotiatoris, bonas margaritas qrentis, q tūc demū unā se in uertice p̄ciosam margaritā, nō uane arbitrat, cū fidē uel iustitiā, q̄ Chr̄s est, inuenit in lege & prophetis, p̄ quos sine dubio locutus est sp̄s sanctus. Nouit ipse Chr̄s cordis paterni, cordis aurei marce garita p̄ciosa, quasi scrutādo scripturas, scrutādo prophetas, ipsum q̄rit, ista scrutatis aīa sanctū inuocans sp̄m, q locutus est p̄ prophetas, ut pulchritudinē talis margaritæ, iā hic p̄ hoc speculū in isto prophetici sermonis ænigmate sic p̄ostendit, quatenus eandē in futuro seculo semp possidere, & sicuti est uidere, cōcedat: Dicit autē Ap̄st̄s, q̄ gloria nostra, hac est re. 2. Corin. 1. stimoniū cōscientiæ nostrę, qd̄ in simplicitate & synceritate dei, & nō in sapiētia carnali, sed in ḡfa dei cōuersati sumus. Cū hoc exēplo, & illud ad cōsolatiōnē accedit, q̄ uos d̄ uir̄i cōfessarij & religiosi, beneuoli & sp̄uales amici, q̄s in proemio explanatiōis Naū p̄nomi nauī, paruitatē meā bona spe cōsolamini fructus percipiēdi, his & huiuscemodi uerbis. Inuolte igitur bone uir, & uiriliter age, & cōfortetur cor tuū, ut delicijs quas in hac peregrinatio ne summamim prælibas, tandē pleno ore in regno dei sup mēsam eius edens & bibens p̄fruaris. Non igitur quasi supra modū grauatus detractionē cuiusq; ita uereat fidelis animus ut à bono studio decidat, & torpeat remissis manibus, imō stellionis memor sit, q̄ penas non habens, manibus utitur, et moratur in ædibus regū, et galli succincti lumbos et arctetis, nec est rex qui resistat eis. Prouer. 30.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS IN ABACVC PROPHE TAM COMMENTARIORVM LIBER PRIMVS.

Dan. 1. 4

Quis quod uidit Abacuc propheta. ¶ Quo tempore fuerit Abacuc, ex Daniele docemur, ad quē in lacū leonū cū prandio missus legitur, ait beatus Hieronymus, quanq̄ apud Hebræos illa historia nō legatur. Sive quis recipit scripturā illā, sive nō recipit, hic tanq̄ propheta scribit, quę uetura cognoscit. Et quō prior propheta Naū, quē hic sequit, uaticiniū habuit cōtra Assyr̄os & Assyrios, q̄ uastauerūt decē tribus, q̄ uocant̄ Isth̄, ita iste onus uidit. i. rē grauē, & p̄de ris laborisq; plenā, aduersus Babylonē & Nabuchodonosor, à q̄bus Iuda & Hielim p̄cipue subacti

IN ABACVC PROPHE. CAP. I. Fo. CLXXI.

subuersa sunt. **V**sq; quo dñe clamabo, & nō exaudies, uociferabor ad te uim patiens, & nō saluabis. Quare ostendisti mihi iniquitatē & laborē uidere, & p̄dā & iniustitiā contra me. **R**ecte hic propheta nomē Abacuc fortitus ē, qđ interpretat amplexio, siue luctator, qđ uidelicet quodā modo in certamē et luctamē, & (ut ita dicā) i amplexū more luctantis cū deo cōgreditur, ausus eū ad disceptationē iustitię puocare, & dicere ei, cur in rebus humanis tāta uerset iniquitas, & iniustus cōtra iustū p̄ualeat. **V**sq; quo dñe (inquit) clamabo, & nō exaudies, uociferabor ad te, uim paciēs, & nō saluabis? Quare ostendisti mihi iniquitatē & laborē uidere, p̄dā & iniustitiā cōtra me, et factū est iudiciū, & cōtradictio potētiō. Propter hoc lacerata est lex, & nō puenit usq; ad finē iudiciū, qđ impius p̄ualet aduersus iustū, propterea egreditur iudiciū puerum. De suorū statu tēporū loqui uidetur qđ impius Nabuchodonosor p̄ualet aduersus iustū Iudā, & hāc esse causam, qđ dixerit iudiciū nō puenisse ad finē, qđ iniquū sit & puerum, ut Iosias rex iustus à rege iniusto trucidet, ut Daniel, Ananias, Azarias, Misael seruiant, & imperet Babylonius imperator, & inter scorta & cōcubinas suas Balthasar potet in phialis dei. Sed nūqđ ad prophetiā perfectionē ualet, uidisse illa sui tēporis mala, quę alius qui uis ignorare nō potuit. **V**t qđ ergo sic in titulo p̄misit onus qđ uidit Abacuc propheta? Simul cōsiderandū, qđ qđ protinus sequitur, aspice in gētibus, & uidete, admiramini & obstupescite, qđ opus factū est in diebus uestris, qđ nemo credet, cū enarrabitur, ad Euāgelica spectare tēpora, Paulus intellexit ap̄tius, imō qđ Paulū assumpserat spūs sanctus. Nā ubi dixit, spūs sanctus segregate mihi Barnabā & Paulū in opus, quo assumpsi eos, postmodū ita legimus, qđ Paulus et qui cum eo erāt uenerūt Anthiochiā P̄sydie. Et ingressi synagogā Iudeorū, die sabbatorū federunt. Surgēs autē Paulus sermonē exhortatiōis habuit ad plebē, quē ita cōclufit, Videte ergo ne superueniat uobis qđ dictū est in prophetis. Videte cōtēptores & respicite, & admiramini & disperdimini, qđ opus operor ego in diebus uestris, opus qđ nō credetis si qđ enarrauerit uobis. **L**itera paululū diuersa est, uidelicet secundū septuaginta interptes. Quod si illud repugnare uidetur, ne ad Euāgelicę gr̄e tēpora, apostolū sequētes, respiciamus qđ protinus sequitur, qđ ecce ego sicutabo Chaldeos gentē amarā & uelocē, hoc em̄ non futurū, sed iā dudū fuerat factū, tēporibus apostolorū, nos similiter dicimus, qđ qđ hęc scripsit Abacuc iā fuerat factū, iā suscitauerat dñs Chaldeos, & gentiū tabernacula possidebāt, iāq; Iudam in captiuitatē duxerāt. **I**gitur prophetiā textū ingrediētes, quantū possumus mysticorū maiestātē sensuū magnificemus, & eū qui locutus est p̄ prophetas ducē sequentē spiritum sanctū, ip̄m in isto propheta nō dubitemus loqui Christū Iesum crucifixū. **V**sq; quo dñe clamabo, & nō exaudies, uociferabor ad te, uim paciēs et nō saluabis? Nūqđ em̄ hoc nō illi par aut simile est, qđ iā dudū apud P̄salmistā dicebat: Deus deus meus respice in me, quare me dereliquisti, deus meus clamabo p̄ diem, & nō exaudies. Si reuera Dauid illud nō in sua sed in Christi dixit p̄sona, cur nō & iste in p̄sona eiusdē dicat hęc similia? **V**eraciter hoc dignū est, & spiritū sanctū decet, ut uerba quę p̄ prophetas locutus est, illi ascribātur p̄sonę, de qua iure illi cura est, qui uere iustus exiit, qđ peccatū nō fecit, & iccirco dū pateret tāq; peccator, dū p̄ualet aduersus eū iniustus, atq; clamaret, & nō exaudiret ad tps, iudicium q̄rere poterat securus, sicut manifeste in p̄sentibus dictis habemus. **N**ā ut erat fortis luctator, deū uocat in ius & dicit: **V**sq; quo dñe clamabo, & nō exaudies? Clamabat autē clamore ualido, & exauditus ē, quis & hic & in psalmo dicat, clamabo & non exaudies. **D**e hoc Ap̄tius, **Q**ui in dieb; carnis suę p̄ces supplicatiōesq; ad eū, qđ posset saluū illū facere, à mortuis cū clamore ualido & lachrymis offerēs, exauditus est pro sua reuerētia. **N**ō quasi ignoras q̄rit ut discat, usq; quo, uel qđ diu illū oporteat clamare, & uociferari, & exauditionem siue salutē eius differri, quis ibidē cōtinuo dicat Ap̄tius. **E**t qđ cū esset filius, didicit ex his, quę passus est, obedientiā. Sciebat nāq; sed nōdū experimēto sciebat obedientię laborē, & scientiā eius nō latebat, qđ oporteret illū clamare & uociferari, usq; ad mortē, mortē autē crucis, & ante illā obediētię cōsummationē nō debere exaudiri nō oportere saluari. **D**electat ualde ita, ut dictū est, huius clamātis in propheta p̄sonā intelligere. **N**ec hoc ita dicimus, qđ ip̄se propheta clamoris siue uociferatiōis eiusdē expers fuerit, sed hoc ueraciter dicimus, qđ quicqđ iste uel alius dignū auditu dei clamauit aut uociferatus est, clamor et uociferatio

Abacuc luctator.

z. Para. 37.
Dani. 1.
Ibid. 5.

Actu. 13.

Verba pphe
tę in persona
Christi.

Psal. 21.

Hebr. 5.

Christus clamauit in prophetis.

COMMENTA RUPER ABBA LIB I

Esa. 8. ciferatio fuit eius, cuius spiritus in illis, ut loquebatur, ita & clamabat & uociferabatur. Vnde sicut quodam loco uocari iussus est, accelera spolia detrahere, festina praedari, pro eo quod antequam uocari sciret antequam in seculo haberet matrem, & adoptiuum patrem, saepe Hierusalem de hostibus liberauit, ita nihil uetat illum uocari, accelera clamare, festina uociferari, quia uidelicet antequam nasceretur de matre, & in assumpto homine laboraret, ipse clamabat, & uociferabatur in sanctis, fide habentibus, promissionis & aduentus sui, sine cuius fide non decebat quem exaudiri. Equidem in multis exauditi sunt propter eum, sed non ita ut consummaret prauaricationem, & sine acciperet peccatum, & deleretur iniquitas, & adduceret iustitia sempiterna. Non ita Christus habebat exaudiri, donec ipsemet in sua persona consummaret obedientiam usque ad mortem, mortem autem crucis, quae futura erat consummatio clamoris & uociferationis. Quod dicit, uociferabor uim patiens, sensum habet uenerabilem, si recolas quod alibi dicit, quae non rapui, tunc exoluebam, id est, quam non merui mortem sustinebam. Vnde cōfestim quodammodo dicitur, dices: Quare ostēdisti mihi iniquitatē, & laborē uidere, praedā et iniustitiā cōtra me? Quod dicit, ostēdisti mihi, hūc sensum habet, ac si diceret, imposuisti. Ostēdisti mihi (ait) iniquitatē, subaudit, non meā ostēdisti mihi laborē, id est, imposuisti mihi, ut laborare propter iniquitatem, non meā, sed alienā, Nam & hinc Esaias loquitur: Et dñs posuit in eo iniquitatē omnium nostrorum & dñs uoluit cōterere eum in infirmitate, et pro eo quod laborauit anima eius, uidebit & saturabitur. Ostēdit ei etiā praedā, sicut patinus apud eundem Esaiā: Dispertia ei (inquit) plurimos, & fortium diuidet spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suā. Audiendum diligenter est, quod cum dixisset praedam, addidit & iniustitiam cōtra me. Nam tu deus praedam illi, praedam iustam ostendisti, ut forte armatum, id est, diabolum iuste praedaretur, quod fuerat iniuste praedatum. At ille qui maxime debuissent eum recipere, ut ei cederet in parte praedae, repulerunt eum nimis iniuste. Hoc recte intelligit, ubi cum dixisset: ostēdisti mihi praedā, addidit et iniustitiā cōtra me. Quod magis iam dicto ostēdit illi iniquitatē, & laborē, et praedā, non fuit cōtra ipsum, quia spiritus in omnibus subijcit obedientiam. Haec autem iniustitia quae repulerunt eum, fuit cōtra ipsum, quia non fuit ex deo, licet ut hoc facerent, execrati et aggravati fuerint pro iustitiam dei iudicium. Non autem quasi ignorans dicit, quae mihi haec ostendisti, sicut et illud in Psalmo: Quare me dereliquisti, sed huiusmodi questionem ideo ponit ita, ut soluat sic: Longe a salute mea, quae haec delictorum meorum, id est, quae te a salute mea longe ferri expostulat delicta meorum. Sequitur. **L. Et factum est iudicium, et cōtradictio potētiō.** Factum est iudicium, subaudit puerum, sequitur enim. **L. Propter hoc lacerata est lex, et non peruenit usque ad finem iudicium, quia impius prauallet aduersus iustum, propterea egreditur iudicium puerum.** Et quod est iudicium puerum, nisi iudicium cōtradictorium. Praemissio namque et factum est iudicium, subiūxit, et cōtradictio potētiō, et quod est cōtradictio, nisi legis laceratio: statim namque intulit, propterea lacerata est lex &c. iam nunc ut ad sensum intimum expeditior aditus pateat. Primo notandum est, quod non ita dixit, propterea impius prauallet aduersus iustum, quia lacerata est lex, et non peruenit usque ad finem iudicium, propterea impius prauallet aduersus iustum, quia egreditur iudicium puerum, sed e cōuerso, propterea hoc (inquit) lacerata est lex, et non peruenit ad finem iudicium, quia impius prauallet aduersus iustum. Non enim hic de illo agitur iudicio puerum, quod saepe iudices iniusti pro mortuorum iustificat impiū, cōdemnantes iustum, sed de illo quod homines ipsum praesumunt iudicare deum ueluti iustum, quies aduersitatibus fatigari iustum, et prosperari uiderint impiū. Talibus Malachias propheta loquitur. Laborare fecistis dominum in sermōibus uestris, et dixistis: In quod eum fecimus laborare? In eo cum diceretis. Omnis qui facit malum, bonus est in conspectu domini, et tales ei placet. Aut certe ubi est deus iudicium? hoc praenotato, iam nunc ad praesentia prophetiae haec recurramus. Et factum est (inquit) iudicium, et cōtradictio potētiō. Vbi dñe ostēdisti mihi iniquitatē et laborē uidere, praedā et iniustitiā cōtra me. Vbi ego clamabam, et non exaudiebas, uociferabar ad te uim patiens, et non saluabas, ibi et in silibus euentibus, id est, propter filios euentus factum est iudicium, subaudit puerum et cōtradictio potētiō, subaudit dictioe illorum, quod quod uerum est, dicunt: ut puta iustus est dñe, et factum est iudicium tuum. Potētiō (inquit) eorum dictioe, de quibus itidem scriptum est: quod bonus est deus, huiusmodi recto sunt corde. Cōtradictio illorum est, quod dicitur: quod facit malum: bonus est in conspectu domini, et tales ei placet, aut certe ubi est deus iudicium? Suam namque cōtradictione roborat argumentis, et non euidētium, quia ueraciter patet uidet, quia non est respectus mortis eorum, et in labore hominum non sunt et cum hominibus non flagellabunt, imo et abundantes in seculo diuitias obtinuerunt: et e contra iusti flagellabuntur.

Psal. 68.

Esa. 53.

Iudicium puerum.

Malach. 2.

Psal. 72.

Flagellati fuerunt tota die, & castigatio eorū in matutinis, & ego q̄ oim iustissimus erā ul' sum̄
 p̄ oibus flagellatus & castigatus, dirisus fui, & morti turpissimā addictus, & oēs q̄ uidebāt
 me, deriserūt me, locuti sunt labijs, et mouerūt caput, me clamāte, me uociferāte: deus deus
 me, ut qd dereliquisti me? Quia sic impius p̄ualēt aduersus iustū potētior cōtradiçio est,
 utpote p̄sentib' argumētis muniēs se, legē lacerās, legisq̄ deū ac dñm blasphemās, aduersus
 eos q̄ recto sunt corde, resistēs illis potētius, seq̄ opponēs, dicētibus: q̄ bonus Israhel deus.
 Lacerat hoc mō lex, & nō puenit usq̄ ad finē iudiciū. i. nō cōcedit uerū habētibus iudiciū,
 deū esse bonū, deū esse iustū, deū curare de reb' hoim, imō egredit̄ iudiciū puersum, scilicet
 omnē q̄ facit malū, bonū esse in cōspectu dñi, et tales ei placere. Sed nunq̄ impius semp p̄
 ualēt aduersus iustū: Nunq̄ ill' impius, scilicet ppl'us Iudaicus, q̄ tūc p̄ualēs aduersus iustū
 crucifixit eū, & lacerauit eū, mouens caput, & dicēs: Sperauit in dño, eripiat eū, saluū faciat
 eū, qm̄ uult eū, siue illud: Vah q̄ destruit tēplū dei, & in triduo illud reā edificat, salua temet
 ipm̄, & his sūta. Nunq̄ (in q̄) ille impius semp ualidus, & iustus ille semp inualidus: Nō uti
 q̄. Sed qd cōtinuo mutata uoce loquit̄. **Aspicite in gētibus, & uidete, & admiramini, &**
obstupescite, qz opus factū est in diebus uestris, quod nemo credit cū enarrabitur
Quia ecce ego suscitabo Chaldeos, gentē amarā & uelocē, ambulantē sup latitudi
nē terre, ut possideat tabernacula non sua, horribilis & terribilis est, ex semetipsa
iudiciū, & onus eius egredietur. Leuiorez pardis equi eius, & uelociorez lupis ues
pertinis, & diffundētur equites eius. Quāta uocis mutatio, nō mutata p̄sona. Vn' idē
q̄ q̄ta prius loq̄bal in isirmitate, & q̄ magna nūc loq̄tur i uirtute, iā supra p̄libauim', hui' lo
ci meminisse Paulū in actib' ap̄loz, ubi apud Antiochiā ingressus synagogā Iudaōz, habi
tū sermonē exhortatiōis ad plebē, ita cōclufit: Videte ergo, ne supueniat uobis, qd dictū est
in prophetis: Videte cōtēptores, & admiramini, & disp̄dimini, qz opus operor ego i dieb'
uestris, opus qd nō credetis, si q̄s enarrauerit uobis. Horrēde dixit, terribilr̄ p̄nūciauit: uide
te ergo, ne supueniat uobis, Horrēdū nāq̄ & terribile ē, nō credere opus, qd ego opor i die
bus uestris, ait dñs, p̄pter illud qd cōtinuo sequit̄: Quia ecce ego suscitabo Chaldaeos & c̄.
Nisi ap̄scū sensū seq̄mur, & in illis dieb' intēdam', de q̄bus ipse sentit dictū hoc eē in p̄phe
tis, quō stabit, aut uerū erit, qz opus opor, qd nō credetis, si q̄s enarrauerit uobis, qz ecce ego
suscitabo Chaldaeos: Nunq̄ illud opus, qd olim suscitauit Chaldeos, & regē Nabucho
donosor, ut ambularēt sup latitudinē terre, nō credidit Iudæi, aut nō crederēt, si narraret̄ e
is: Imō qd opus fuit enarrari illis, p̄sertim captiuus in Babylonia, succēsa ciuitate, & templo
Chaldaico igni: Quis em̄ illoz hoc ignorare potuit? Adde, qd (sicut supius dictū ē) tēpori
bus ap̄loz, imō & tēpore, quo prophetauit Abacuc, nō futurū, sed iā erat factū, id quod lite
ra sonare uidetur p̄senti loco: quia ecce ego suscitabo Chaldaeos. Igitur aspicite in gētibus
& uidete, & admiramini, siue iuxta septuaginta interpretes, uidete cōtēptores, & admirami
ni, & disp̄dimini & c̄, uerba sint, ut uere sunt, nō iā iudicaturi, sed iā iudicantis iusti, aduersus
quē impius Iudaicus ppl'us p̄ualuit, ut diceret: Vsq̄ quo dñe clamabo, & nō exaudies, uo
ciferabor ad te, uim paties, & nō saluabis, siue, deus de' me, ut qd dereliquisti me? Aspicite
(inq̄) uidete (ait) & admiramini, d̄ uos cōtēptores Iudæi, & in oēs gētes disp̄dimini. Quā ob
caulam? Quia opus factū ē in dieb' uestris, qd nemo credit, cū enarrabit. Quod ē illd̄ o
pus: Quia ecce ego suscitabo Chaldeos, gētē amarā et uelocē & c̄. Reuera hoc opus nō cre
derūt Iudæi, tūc cū enarrat̄ apl', nō credūt nūc cū enarrāt successores ap̄loz: Chriani, qz
ego ipse q̄ in cruce moriēs tanq̄ derelictus clamaui, q̄ mortu' & sepultus fui, ego ipse (inq̄)
nūc uiuā, nūc resurrexerim, et adhuc d̄ de' p̄ tecū sim, et post paucos, ex quo mortuus fui
annos, suscitem Chaldaeos. i. gētē amarā et uelocē, similit̄ Chaldæis, similit̄ in quā. i. que
uerā nimisq̄ perfectā iteret similitudinē eorū, quā olim gesserūt in uos illi homines, gen
tili noie Chaldæi, ita ut eodem mense: imō et eodem die anni succēsa ciuitate, succendant
et templū uestrū, quo illud olim succenderūt illi Chaldæi. Nā et hoc Iosephus: non negli
gendū, imo admirandū arbitratus, ita scripsit: Titus aut̄ discessit in Antoniā, decreto postri
die mane cū omni exercitu aggredi, templūq̄ obsidere. Sed id plane dei sententia iam dudū
igne damnauerat, euolutisq̄ tēporibus aderat fatalis dies, qui erat decimus mēsis Augusti,
quo etiā prius a rege Babyloniōrū fuerat concrematū. Item post eiuidē incēdij narrationē,

Psal. 27.
Mat. 27.

Actu. 13.

Verba ad
Christum
referenda.

Suscitabo
Chaldeos,
i. Romanos.

Iose. de bel. Iu
da. li. 7. ca. 14

COMMENT. RVPER. ABBA. LIB. I.

Mirabitur autē (ait) quis in eo etiā circūacti tēporis fidē. Nā & mēsem (ut dictū est) eū, quē seruaui, quo primum à Babylonijs templū erat incensum. Nec uero solummodo propter huiusmodi similitudinē, illud excidiū arbitramur congrue dictū esse suscitationē Chaldæorū, uerum etiā propter inuisibilem impetū, qui profecto simul aderant, spiritū malignorū, & bus sine dubio Iudæi secundū animā & corpus traditi sunt, & quos Chaldæi nomine & re significauerunt. Nomine, quia Chaldæi feroces interpretantur, re autē, quia populū dei de terra sua captiuū duxerunt, sicut operatione malignorū spiritū in Adā sub peccato captiuati, omnes electi in huius mundi exiliū deueniunt. Magna res, magnū malū, & tam grande, ut dignū se dixerit spiritus sanctus per os Apostoli, uidete cōtemptores, ne superueniat. Com-

A. 15.

Roma tropice
ce Babylonia
dicitur.

j. Petr. 5.

Nemo credit
i. paucissimi.

Mat. 24
Luc. 21.

Dæmones in
Romāis sicut
señores in
quis.

Matt. 4.

Esai. 1.

Gene. 11.

Mat. 21.

monuit eos, sed non profuit eis, quia non uiderunt, non sibi prouiderunt, ne superueniret eis. Oportebat ergo ita fieri, necessariū erat impleri ueritatē iudicij, & ita factū est. Suscitauit ille, suscitatus à mortuis, alios Chaldæos, alterā Babyloniā, id est, Romā. Nā salutar uox (ait Petrus apłus) ecclesia, quę est in Babylone collecta, Romā tropice percutiens, id est, ipsa iuxta omnē rerū similitudinē uolēs intelligi Babylōnē. Cur non eadē ratione Chaldæos hic intelligimus Romanos? Hoc est opus, quod nemo (inquit) credit, cū enarrabitur. Credunt quidē Iudæi, imò bene sciunt, & nimis bene nouerunt quod uenerunt Romani, & similia Chaldæis, imò peiora fecerint eis, quā Chaldæi, sed non credunt narrantibus, non credunt predicantibus, quod ille hoc opus fecerit, aut facere potuerit, qui ab ipsis crucifixus est, quod mortuus & sepultus est, quod resurrexerit, in celos ascenderit, & omnē habens potestatem in celo & in terra, hoc illis facere potuerit. Nemo credit, id est, quod credūt sunt paucissimi. Nā qui crederēt ex Iudæis, fuerūt quidē aliqui, sed in cōparatione nō credentiū, fuerūt & sunt paucissimi, ita ut recte dicas, nemo credit, sicut apud Esaiā eadē ueritas: Iustus (inquit) perit, & nemo recogitat, siue percipit corde, & uiri iusti tollūtur, & nemo cōsiderat. Verum tamen primo spūs malignos hic intelligimus Chaldæos secundarie Romanos, hoc solummodo in hoc mysterio differētes, quo ab equis differunt equites, quā hoc dictū est: Leuios partis equi eius &c. Igitur ipsa diligētius uerba cōsulamus. Ecce (inquit) ego suscitabo Chaldæos, gentē amarā & uelocē ambulante super latitudinē terrę, ut possideant tabernacula nō sua. Hoc est onus quod uidit Abacuc propheta, hęc est illa, quę passionē Christi filij dei secuta ē, ira & pressura, quę admodū ipse dixit: Erit enim pressura magna super terrā, & ira populo huic, & cadēt in ore gladij, & captiui ducētur in oēs gentes. Chaldæos feroces, Chaldæos hostes uisibiles pariter & inuisibiles suscitauit, quādo Romanos adduxit, simulque malignis spiritibus impiū, quod pualuerat aduersus iustū, tradidit, & quis gentē illā, gentē nesciat amarā, gentē uelocē? Quę amari humano generi sunt spūs maligni, & quę ueloces ad psequendū & cōsequendū omnē animā, quę cūq; hyeme uel sabbato fugit, id est, quę deprehenditur in frigore infidelitatis, & tunc primū salutis suę meminit, quando sicut nō est tempus operandi, ita nō est licentia fugiendi. Quā uelociter gens ista cōsecuta est impiū illū sibi traditū ab illo iusto, quod hęc loquitur, quā iniuste pualuerat aduersus eū. Quod deinde dicit ambulante super latitudinē terrę, ut possideat tabernacula nō sua, & subinde leuios partis equi eius & uelocios lupis uespertinis, admiratiōe magis quā expositione indiget, si recolas, quō Romana potētia super latitudinē terrę ambulauerit, quanta egerit. Non utiq; per orbē terrarū tantū fudisset sanguis, tam sui, quā alieni, nisi dorso eius tanquā equo gens amarā & uelocē incedisset, gens inuisibilis, de qua iam dictū est. Quod deinde dicit, ut possideat tabernacula nō sua, tam equos quā equites culpat, quia uidelicet & Romani nimis cupide possederunt adliena, & malignus spiritus, cū in euāgelio dicit: Regna orbis terrę omnia mihi tradita sunt, & cui uolo, do illa, profecto possidere præsūmit tabernacula nō sua. Verū nos nūc de illa potissimū agimus tabernaculis, in quibus olim iustitia habitabat, ait Esaias, nūc autē hominid; Ciuitas Sion, siue Hierusalē, & tēplū, tabernacula erāt: quę gens ista nō possidebat, nec erant sua, quę diu iustitia in eis habitabat, iustitia fidei & spei, quę illic reposita fuerat, in promissione aduētus Christi, in qua credidit Abrahā, & reputatū est illi ad iustitiā. Nō (inquā) possidebat, quāuis illa deuaftaret ad tēpus, ut prius illi fecere Chaldæi, quā Nabuchodonolor, cremata ciuitate & tēplo, duxit habitatores in Babyloniā captiuos, Ex quibus de illis tabernaculis mali agricolę eiēcerūt & occiderūt filiū, dñm uineę, ex eo gens ista possidet eadē tabernacula.

macula, quondā nō sua, nec em̄ extūc ulla in cærimonijs illoꝝ tabernaculoꝝ habitat, uel ha-
 hitare p̄t iustitia. Qualis ista gens? Horribilis (ait) & terribilis est, ex semetipsa iudiciū & o-
 nus eius egrediet̄. Leuiiores pardis equi eius, & uelociores lupis uespertinis, & diffundētur
 & equites distinxit. Equos hoies, equites intellige dæmones, hoim malos agitadores, & tā
 equos, q̄ equites, tā hoies, q̄ dæmones, nimir̄ Chaldaeos. i. feroces, equos in quā, id est, ho-
 mines terribiles, equites, id ē dæmones horribiles, Igitur gens horribilis atq; terribilis. Nū-
 quid aut̄ deus hoc fecit, quod est horribilis, quod est terribilis? Non utiq; ait ip̄e dñs, sed ex
 semetipsa iudiciū, & onus eius egredietur. Quid ē iudiciū, nisi dānatio? & qd onus, nisi pro-
 prii cordis in duratio siue aggrauatio? Nimirū (ut breuiter dicā) cū quis sciēter peccat, ita ut
 de illo ueraciter dicas, q̄a subuersus est & delinquit, cū sit proprio iudicio condēnatus, uerū
 est de illo dicere, q̄a ex semetipso iudiciū eius egrediet̄. Et cū quis gladiū accipit, nō ut mini-
 ster dei, nō ut sit uindex in irā ei q̄ male agit, sed ut uolūtati, uel inuidiā propriā morē gerat
 aut etiā ad male agēdū cōpellat, ut fecit Antiochus, & quicq; filies eius, ueꝛ est dicere, q̄a ex
 semetipso onus eius egrediet̄. Sic est ois ista gēs Chaldaeoꝝ, uniuersitas malignoꝝ spirituū
 & impioꝝ hoim, q̄a & proprio iudicio cōdēnati sunt, extollēdo se cōtra creatorē suū, & in
 omni pressura, quā faciūt feroces atq; supbi, inuidiā uel uolūtati propriā feruiūt. Inde se iu-
 stificat & excusat, mali nullius author deus, nullā creaturā malā esse faciēs creator bonus,
 dū de gēte ista dicit ex semet ipsa iudiciū & onus eius egrediet̄. Quomō ergo gentē eiismo-
 di suscitare se dicit. Ait em̄, q̄a ecce ego suscitabo Chaldaeos gentē amarā & c̄. Ad hęc cita-
 respōsio patet, q̄a aliud est gentē amarā facere, aliud gentē amarā suscitare, siue gēti amarā
 potestate dare, qd̄ interdū poscit ordo iustitiæ. Exēpli gr̄a, Pharaonē deus malū esse non fe-
 cit, sed cū malus esset, in regiā potestate suscitauit, q̄a sic expediebat, & interdū expedit po-
 pulo dei, ut q̄ malus est, fiat etiā potēs, sitq; in manu dei uirga furoris, & baculus indignatio-
 nis, & inde cōmoda illa proueniūt, q̄ Salomon loquitur in parabolis. Pestilēte flagello, stul-
 tus sapientior erit, si aut̄ corripueris sapientē, intelliget disciplinā. Igitur onus gentis huius
 amaræ, gentis horribilis atq; terribilis, ex semetipsa (ingr̄) egredietur. i. spōtanea cor eius im-
 pietate grauibitur, & totus in malū erit conatus eius, unde deus nō erit culpāduus, uelut au-
 thor amaritudinis eius, imō laudāduus, q̄ amaritudine eius bene utetur, ut dū pestilētes fla-
 gellant, aliquis stultus ad sapientiā proficiat, eoꝝ exēplo territus, & q̄ sapiētes fuerint, ut o-
 lim Daniel & focij eius, eodē flagello correpti, melius itelligāt disciplinā. ¶ Qui porro sunt
 uel fuerūt pardi, & lupi uespertini, q̄bus leuiiores & uelociores dicunt̄ equi huius gētis? Pars
 dos libet Græcos itelligi, q̄a uidelicet apud Daniēlē p̄ pardū regnū Græcoꝝ cōstat in uisi-
 one significari. Lupos uespertinos arbitramur Persas & Mædos, uer̄ Amā hostē Iudeoꝝ et
 cōplices eius, q̄ utiq; Persæ & Mædi p̄ uersum i eadē uisiōe itelligunt̄. Illi nāq; tanq̄ lupi ues-
 p̄tini, lupi famelici, nihil i mane relinq̄re uolebāt, sed totū deuorare, uniuersū gen̄ Iudæoꝝ
 vñ Ch̄s nascere, delere cogitabāt. Lupis illis & pardis iā dictis leuiiores atq; uelociores fue-
 rūt equi Chaldaici, equi Babylonij, siue illā priorē Babylonā itelligas, ubi regnauit Nabu-
 chodonosor, siue secūdā Babiloniā. i. Romā, de q̄ iā supius dictū est, q̄a salutat uos (ait Petr̄
 ap̄t̄) ecclesia, q̄ est in Babylone collecta. Babylonā nāq; Romā dicit propter effusionem
 multiplicis idolatrię. Tēpore em̄ Claudij Cæsaris Romę illā epistolā scripsit, priusq; Alexā-
 driā mitteret Marcū, cuius ibidē meminit, dicēdo: & Marcus filius meus. In q̄ tādē eq̄ isti
 leuiiores fuere pardis illis, uelociores lupis illis? In eo uer̄, q̄ illuc usq; puenerūt q̄ intēderūt,
 & qd̄ in se q̄bant affecuti sunt. Nā utiq; Babylonij ciuitatē & tēplū succēderūt, & pplm̄ cap-
 tiuū duxerūt. Et priores qd̄ Babylonij pplm̄ intra se captiuū tenuerūt, q̄a sic uoluerūt, po-
 stēriores aut̄ uēdiderūt, & in oēs gētes captiuos distraxerūt, q̄a sic uoluerunt. At uero pardi
 illi, lupi illi, nō tā ueloces fuerūt, ut affecquerēt qd̄ uoluerūt. Nā lupos qd̄, scilicet Aman
 & cōplices eius, regina Hester, & Mardocheus uelociores sapiēter puenerunt, pardos aut̄,
 id est, Græcos cū Antiocho Epiphane, Iudas Machabæus & focij eius fortiter ab incepto
 retraxerūt. Equos iā dictos nullus puenit, nullus retro egit, sed (sicut iā dictū est) puenerūt
 quō intēderūt, p̄fecerūt qd̄ uoluerūt, usq; ad ignē, usq; ad fumū, usq; ad ciuitatis et tēpli irre-
 coperabile exterminū. Adde qd̄ sequit̄, Et diffundent equites eius. Equites malignos spūs
 equos

Chaldaei, dæ-
 mones sūt &
 Romani.

Tit. 3

Deus non fa-
 cit, sed susci-
 tat gentem
 amarā.

Esā. 10.

Prouer. 10

Pardi, Græci.
 Lupi uespert-
 ini, Persæ &
 Mædi.
 Dan. 7

1. Pet. 2.

Hester. 7.

1. Macha. 4

COMMENTA RVPER ABBA LIB I

equos aut eorū hoies iā diximus. Parū erat ad uindictā, q̄ ceciderūt in ore gladij corpa hoimīnū, nisi etiā malignis spiritib⁹ in p̄dā cederēt aīe illoꝝ. Diffundent ergo (ait) equites eiuꝝ. i. oīa cōplebūt maligni spūs, nullis obfistētibus bonis spiritibus, quippe q̄ iā abierāt dicentes, ut refert Iosephus, migremus ex his sedibus. Festo (inqt) die, quē pentecosten uocant, nocte sacerdotes intīmū tēplū more suo, ad diuinas res celebrādas ingressi, primū quidē motū quendā strepitūq̄ fererūt, postea uero subitā uocē audierūt quā diceret, migrem⁹ hinc. Profecto res q̄ subsecuta est, satis astruit, migraffe illinc om̄ne p̄sidiū bonoꝝ spiritū, & in locū desitūtū diffusam fuisse multitudinē spiritūū malorū, quos hic dicimus equites inuisibiles equorū uisibiliū. i. bellicorū hoim duos agitatos. Vnde adhuc sequitur. **L** Equites namq̄ eius de longe uenient, uolabūt quasi aquila festinans ad comedendū. Omnes ad p̄dā uenient, facies eoz uentus urens. Reuera de longe uenerūt equites eius, quia uidelicet natura siue cōditiōne, longe à quocunq̄ hoie sunt maligni spūs. Proinde gens eiusmodi horribilis supra dicitur, q̄ nimirū & ab humano genere natura lōge sunt, & cōtra humanū genus immani odio feruntur. Et q̄a ueloces sunt utpote spūs, parū fuit dixisse, uenient, addiditq̄ uolabunt. Congrue p̄ hoc uerbū uolabunt, quod est auium, naturalem expressit uelocitatē immaniū spiritūū. Nec uero quomocunq̄ uolabūt, sed sicut aquila (inquit) festinans ad comedendū. Aquila rex auīū, aues tū ab auiditate comestionis dicte sunt, siue ab eo q̄ uias certas nō habeant, sed p̄ auia quāq̄ discurrāt. Simul sciendū qd̄ aquilae figura signū erat in uexillo Romanorū. Cū ergo dicit, quasi aquila festinans ad comedendū mira similitudinis aptitudine uelocitatē atq̄ auiditatē simulq̄ potestatē, uimq̄ magnā declarat eiusmodi equitum. i. malignorū spiritūū properatium cum illis Chaldaeis siue Babylonis, scilicet hominib⁹ Romanis suis (ut iā dictum est) equis, ad p̄missarum sibi deuoratiōnē animarū. Omnes (ait) ad p̄dā uenient, facies eoz uentus urens. Cū dicit oēs, simul equos & equites. i. hoies intelligere pariter & dāmones. De equitibus. i. dāmonibus ex abundantia est dicere, q̄ auidi ad est erendas aīas uenerint p̄adones. De hominibus uero q̄ intenti ad p̄dam fuerint, & cupiditatis quā odibilis, cū multa in historijs experimenta sint, unū hic nimis horrēdum nō praeterire libuit. Quidā (ait Iosephus) apud Syros ex transfugis deprehenditur ē fimo uentris aureos colligēs. Transglutientes em̄ eos ueniebant, q̄a cunctos leuiciofi scrutabant, & maxima uis auri fuerat in ciuitate. Hac arte detecta, totis castris famap̄crebuit, qd̄ auro transfugae pleni uenirēt. Arabū em̄ multitudo, & Syri scissos uētes supplicū rimabant, & hac ego clade (inqt ille) credo fauioꝝ cōgisse Iudaeis. Vna deniq̄ nocte duoz milliū patefacta sunt uiscera. Veraciter igitur oēs (ait) ad p̄dā ueniet, statimq̄ subiungit, facies eoz uētus urens. Et reuera sic accidit, q̄a cōpletū est qd̄ ad Mosē p̄dictū fuerat, ignis succensus est in furore meo, & ardebit usq̄ ad inferni nouissima. Hostes uisibiles ignē succederūt uisibilē uentē, & ille ignis ī furore dñi succensus est, hostes aut̄ inuisibiles animarū p̄dā deuexerūt ad ignē inuisibilē, ignē inextinguibilē uentē, & hic ardet, & ardebit usq̄ ad inferni nouissima. i. usq̄ in finē, uel sine fine, q̄a sicut regni dei nullus erit finis, ita nulla inferni erūt nouissima. Sequit. **L** E cōgregabit quasi harenā captiuitatē. **R**egibus ipse triumphabit, & tyrāni ridiculi eius erūt. Ipse sup om̄nē munitionē ridebit, & cōportabit aggerē, & capiet eā. Tunc mutabit spūs, & p̄transibit, & coruet. **H**ec est fortitudo eius dei sui. In quē hęc dicunt, dubiū esse nō debet, quin ipse sit diabolus, rex eq̄rū & equitū, de q̄bus ante loquebat, rex Chaldaeorū. i. ferocitum omniū supbia filiorū, tam malignoꝝ spiritūū, q̄ impioꝝ hoim. Cum de equis & de equitibus eius sermo haberetur, repente ad ipsū transit, q̄ est eoz caput: Nā ne dubites, quin de ipso sermo sit, sic illū denotauit & designauit. Hęc est fortitudo eius dei sui. Nō dixit, hęc est fortitudo eius, q̄ ipse suus est deus, sed ita dixit, hęc est fortitudo eius, q̄ ipse suus est deus, factor suus, qd̄ uidelicet ipse dicere fuit ausus, unde & ap̄ Ezechielem illis uerbis sub nocte Pharaōis arguit. Ecce ego ad te Pharaō, rex Aegypti draco magne, q̄ cubas ī medio fluminū tuoz, & dicis, meus ē fluui⁹, & ego feci memetipm. Et alibi, Et dixit (ait) dñs cōtra ipm, deus ego sum, et in cathedra dei sedi. Nō ergo dubiū quin in quē hęc dicunt, ipse diabolus sit, q̄ ita cōcludunt. Hęc est fortitudo eius dei sui. Nunc ipsa uerba p̄ ordinē sequamur. Et congregabit quasi harenā captiuitatē, et de regibus ipse triumphabit, et cetera. Non ignoꝝ

Iosep. de bel. lib. 7. ca. 17.

Volabūt quasi aquila.

Lib. 7. ca. 27.

Deut. 32.

Diabol⁹ rex eq̄ꝝ & equitū.

Ezechi. 29

Ibidē. 28.

ro plerq; horū quæ hic dicuntur, uel ante dicta sunt, super Nabuchodonosor intelligi posse sed quia apostolicā semel sequi auctoritatē libuit, siquidē Apłus Paulus (ut supra dictū est) huius prophetiæ meminit dicēdo Iudæis, uidete ne superueniat uobis qđ dictū est in prophetis &c. fateor, nō libēter recurrit animus ad illū carneū Nabuchodonosor, p̄sertim cū iste Abacuc legatur alicubi fuisse Danielis cōtemporeus, quo tēpore nō futura, sed facta erant, qđ de eodē Nabuchodonosor legimus. Veruntamē siue ante siue post, qđ Nabuchodonosor ille Iudā in captiuitatē cōgregauit, hæc prophetia cōtexta sit, illud nemo est qđ necesse debeat illū gessisse typū diaboli, & qđ ita sub noīe eius diabolus in sanctis scripturis cōdēnetur, sicut sub noīe Pharaonis et sub noīe Assur, suis locis uel tēporibus. Igitur & cōgregabit, inq̄t. i. cōgregare nō cessabit, quasi harenā captiuitatē, captiuator generis hūani diabolus, qđ diu in hoc seculo subsistit hūanū gen^o, Cōgregare cōcepit in Adā, et ex eo cōgregare nō desinit, aut desinet usq; in finē seculi, qđ si harenā captiuitatē, i. innumerabilē captiuitatē Quis em̄ dīdūerare possit captiuitatē generis humani quā cōgregauit, & cōgregabit etiam nūc, liberatis per Chri fidē his, quos p̄ciuit deus, & p̄destinauit cōformes fieri imaginis eius iudē filij sui. Et si de cætera multitudine hoīm minus curādū, attamē prophetæ de sua gente pro hūano affectu erat dolēdū, Nā & ipse dñs uidēs ciuitatē, fleuit sup illā, uidelicet cōsiderās, iuste supuenturā illi duplicē mortē, duplicē aiāq; & corpore captiuitatē. Similit̄ & de risu eius sup omnē munitionē, & de eo qđ tyranni (inquit) ridiculi eius erūt, idē sentiendum s̄rite perpedimus, id qđ iā ante dictū est, quia Paulus apłus cōtra cōtempores Iudæos ad p̄sentē locū respexit, uidete ergo (inquiēs) ne supueniat uobis, qđ dictū est in prophetis &c. Ita illū intellexisse, ita Christū qui in eo loquebatur uoluisse libenter accipimus, ac si diceret Videte ne superueniat uobis, ut diabolus per manus Chaldæorū, id est Romanorū, quoniā tunc Roma altera erat Babylonia, cōgreget de uobis quasi harenā captiuitatē, ne superueniat uobis, ut dū de regibus ipse triūphat, uestri quoq; tyrāni, uestri principes seditiosi & nequissimi, ridiculi eius sunt, ne supueniat uobis, ut super omnē munitionē uestrā, super Antoniā, et sup Phaselū, & sup Mariannē, & sup Hippidicon, sup Macheronta, & sup Masadam, & sup cæteras oēs munitiones uestras, sup templū, & sup ciuitatē risu suo, risu sellito, & amaro ioco rideat, & cōportet aggerē & capiat eā, per omnia ridens, utpote grāde & mirū mortis, qua pascitur, spectaculū præ oculis habens, quantū uel quale in nulla gente uel natione habuisse legitur, si cunctas gentiū historias siue tragœdias recenseamus. Legamus Iosephū usq; ad munitionis ultimæ excidiū, qđ uocabatur Masada, & manifestū est, qđ diabolus ibi habuit unde rideret. Illud em̄ fuit ultimū, quo cōportato aggerē, dū caperet, sicarij qđ intus erāt nūero nongēti simul, & sexaginta cū mulierib; simul ac pueris, cōsiliū secuti sui principis Eleazari, tanq; beatitudinis æternæ p̄miū affecuturi, si semetip̄os trucidarēt, potius qđ uiuos capi s̄nerēt, hoc mō egerūt. Sorte ex nūero suo decē lectis oīm p̄cussorib; cū uenerūt etiā propter cōiuges ac liberos prostratos cōpositi eosq; āplexi manib; iacuisent, parato aio se mactādos p̄bebāt, ifelicissimū illud exhibētib; ministeriū. Nouissimi p̄cussores, ipsi cū eēt decē, uni nouē se occidēdos supposuerūt, isq; nouissim; circūspecta multitudine mortuorū, ne qs forte i multa cæde supesset, qđ suæ man; egeret, ubi cognouit oēs p̄emptos ignē qđē imittit Regiē, ue hemētī uero manu toto p̄ se trāfacto gladio, iuxta suos occubuit. Latuerūt dūc tū mulieres, & gnc; pueri p̄ cuniculos, rēq; ex his ut gesta fuerat, Romani cognoscētes admirati sunt. Nouissima hæc, sed nō sola fuit Iudaicę mortis insania. Quāto potius risu diabolus risit i talib; & si in cæteris qđq; gētibus habuit vñ rideret, hoc unicū fuit Iudæi b̄riū nulli simile, ubi ipse nimirū in Romanis agens cōportauit aggerē, & cōcepit ciuitatē illā Hierusalē, atq; inde captiua abduxit animarū multitudinē. Nā (ut Iosephus qđq; testatur) cōtingit ciuitatē illā ad summū felicitatis gradū profectā ad ultimos casus deponi. Deniq; oīm post cōdita secula res aduersas, si cū Iudæorū calamitatibus cōferantur, superatū iri nō ambigo. Sequitur. Tunc mutabit spūs, & p̄transibit & corruet. Hæc est fortitudo eius dei sui. Ne hominē esse putes in quē loquebatur, sp̄m̄ appellat eū, sine dubio uolēs intelligi diabolū. Non enim dixit, tunc mutabitur spūs eius, quod cōgrue de homine aliquo loqueretur, sed tunc (ait) mutabitur sp̄ritus, scilicet ille de quo loquitur, qui non caro, sed sp̄ritus. Quid est autē dicere, tunc mutabitur sp̄ritus, nisi ac si diceret, tunc nō erit deus ille spūs? Hoc nanque præcipue

Actu. 13.

Dan. 14.

Quomō congregat diabolus.

Ro. 8.

Luc. 19.

Munitiones Iudæorum.

Iosephus de bello Iud. lib. 7. cap. 46.

principue differt falsus deus, ab eo, qui solus est uerus deus, q̄ ille mutabilis est, & multis
 rariur accidētibus: uerus autē deus incōmutabilis est, & nullis subiacet accidētibus. Pulchre
 rime ergo p̄ hoc uerbū, tunc mutabitur, deus esse denegatur ille spūs. Et quamobrē, uel
 tuitu deus esse ille denegat, dicēdo tunc, i. illo tpe mutabitur. Nimirū ob rē certā, ob rē
 gnā, q̄ uidelicet olim ille spūs deus esse sua p̄sumptione existimabat, unde & hic protina
 cū improprio dicitur deus suus, his uerbis. Hęc est fortitudo eius dei sui, i. illius q̄ ipse su
 us est deus, dicēdo: Ego memetipsum feci, sicut iā supra cū prophético testimonio memo
 rauimus. Quando hęc prophētia cōdebat, tūc iste spūs & dæmonia eius pro eo colebant,
 in simu: achr̄is adorabātur, & tūc reuera stultus sibi erat deus, imō & extollitur supra omne
 qd̄ dicitur deus, aut qd̄ colitur, ait Ap̄lus. Futurū em̄ erat, ut statim post risum, quo risit sup
 tēplū illud, sup ciuitatē & munitiōes eius, sup Iudæā, in qua sola notus eatenus fuerat deus,
 dū ipse in gentibus quasi deus haberet, statim (inquā) ipse uanitatis arguitur, tantaq; mutatio
 fieret circa ipsum ut cognosceret esse nō deus, sed diabolus, suūq; amitteret atriū illud ma
 mū, i. Romanū imperiū, Et ecōtra deus, siue dei filius, Chr̄s, pro uno tēplo, sup qd̄ ille lo
 cit risum iuste permissus, & pro una gente Iudæa, in qua debuerat esse notus, in nūera p̄
 bē terrarū haberet tēpla, & à cunctis coleret gētib; expulso illo, rā de tēplis, q̄ de ipsarū gē
 tiū cordibus. Tunc ergo (inquit) mutabitur spūs, nimirū magna mutatione, ut appareat mu
 tabilis diabolus, q̄ putabatur esse, & uolebat uideri incōmutabilis deus. Hęc mutatio con
 tinget ei secundū similitudinē illius Chaldæi, siue regis Chaldaici, qui dū eodē spū infirmitate
 diceret: Nōne hęc est Babylon magna, quā ego ædificauī in domū regni, in robore fortitu
 dinis meæ, & in gloria decoris mei, statim demutatus est in amētīā bouis: Fœnū (inquā) simi
 litudinē mutabitur, ait spūs, ut uidelicet & ipse fœnū ut bos comedit, sicut ad beatū Iob de
 ipso dictū est: Ecce Behemoth, quē feci tecū, fœnū quasi bos comedit. Nec uero sic solum
 mutabitur, uerētīā & pertrāibit (ait) & corruet. Ergo nō bona mutatio hęc, cuius finis hic
 est, q̄ p̄transibit & corruet. Peruersa mutatio hęc, quoniā nō fecit ille, q̄ solus incōmutabi
 lis est. Etenī p̄ter ipsum omne qd̄ est, mutabile est, sed aliorū quidē mutationē ille fecit, alio
 rū aut nō fecit. Mutationē bonorū fecit in bonū, ut puta cœlorū, i. sanctorū, de quibus in psal
 mo scriptū est: Initio tu dñe terrā fundasti, & opa manū tuarū sunt cœli, Ipsi peribūt, tu a
 tē p̄manes, & oēs sicut uestimētū ueterascēt, & sicut opertoriū mutabis eos, & mutabūt,
 tu autē idē ipse es, & anni tui nō deficient. Hęc mutatio cœlorū bona est, & hęc facit immu
 tabilis deus, qualē & nos speramus, qm̄ mortui resurgēt incorrupti, Ait quidā ex ipsi cœli,
 Paulus Ap̄lus: & nos immutabimur, i. impassibiles efficiemur. Hinc est illuc in titulo psal
 mi quadragesimiquarti, in finē, pro his, qui cōmutabūtur, subauditur, p̄fecta cōmutatione,
 q̄ in futuro erit, qm̄ de tristitia in gaudiū, de imperfecto ad p̄fectū cōuertent, quantumq; de
 picabiles & cōtemptibiles in hoc mūdo uideant. Nō illis impropert, aut impropertibiles,
 imō promittitur, & in læticia p̄dicat, q̄ mutabunt, quorū dñs deus est, sed huic, q̄ suus deus
 est, impropert, q̄ mutabitur, additurq; & p̄transibit, & corruet. ¶ Q̄ si quis obijcit de cœ
 lis iā dictis, q̄ & ipsi p̄transibūt, q̄ sic dictū est: Ipsi peribūt, tu autē p̄manes: scire debet, quo
 niā perire illorū, hoc secundū carnē ad tēpus interire est. Simulq; uideat ordinē dictorū, quia
 spūs iste primū mutat, & deinde p̄transibit, & corruet, cœli autē illi primū peribūt, & deinde
 tu dñe mutabis eos, & mutabunt. Finis huius corruere est, q̄ uicio suo mutatus est, finis il
 lorū mutari est, q̄ uirtus, i. spes eorū in cœlis reposita est. ¶ Quousq; tandem p̄transibit, qd̄
 quid p̄transibit? Numerū suū p̄transibit, quousq; expleat suū numerū p̄transibit. Habet em̄
 numerū suū, & hic sapiētia est, dicitur in Apocalypsi: Qui habet intellectu, cōputet numerū
 bestiarū. Numerus em̄ hominis est, & nūerus eius sexcenti sexaginta sex. Numerus homi
 nis senarius est, q̄ sexta die homo factus est. Porro nūerus septenarius quodāmodo nume
 rus est dei, q̄ die septimo requieuit. Omnis hois nūerus, qui ad requiē dñi nō puenit, quā
 bus iurauit (inquit) in ira mea, si introibūt in requiē meā, omniū (inquā) qui creatura dei
 uerū, nūerus senarius est. At uero ipsi diabolo nūerus iste triplicatus, imō ter decuplus ē,
 quia numerus sexcenti sexaginta sex. Quā ob causam? Nimirū quia iudiciū eius est implet

Tunc mutabitur spiritus quia non est uere deus.

Ezech. 29

2. Thef. 2

Danie. 4.

Iob. 40.

Duplex mutatio, bona & mala.

Psalm. 107.

1. Cor. 15.

Numerus diaboli. 666.

Apoca. 13.

tertio iudicatus est, ita ut super illum sic loqui deceat maiestatem supernam, Ter iuravi in ira mea, si intrab' in requiem meam. Olim quippe de cælo proiectus est propter superbiam: quia contra deum se extulit. Deinde iudicium maledictionis accepit in serpente, per quem hominem decepit. Tertio iudicij siue damnat' ois incremento ferendus est in illo quem ingressus suo corrueat, ait, uidelicet sicut ad beatu' Iob loquit' dñs: quia uidetibus cunctis p̄cipitabitur. ¶ Hæc est, inquit, fortitudo eius dei sui, & hoc exprobratis elogiū est, hæc est fortitudo. i. talis est fortitudo eius, utiq; fallax fortitudo, uana fortitudo. Nunquid enim uera fortitudo est equitare, captiuitatem quasi hominum congregare, de regibus triumphare, & tyrannos ei ridiculos esse super omne munitione ridere, comportado aggerē, & capiendo eam, & tūc mutari, ac pertransire & corruiere. Non est hæc fortitudo uera, imò arrogātia cæca, non alta oipotētia, imò tumida impotētia. At tū ille interim, anteq; corruiat uel p̄cipitet (ut iam dictum est) in ignem æternum, qui paratus est ei & angelis eius, fortis sibi uidet: quia quippiam posse putat: fortis (inquam) & deus, extollens se supra omne, quod dicitur deus, aut quod colitur deus (ut iam supra dictum est) suus, & ut dicit ipse à semetip̄o factus. Quapropter iudex eius, subiūxit dei sui, hoc est, q̄ semetip̄m fecit, sicut sibi arrogare p̄sumpsit. Sed id iam superius ex p̄pheta Ezechiele demonstratū est. Iam ergo his p̄tractis, audiamus quid sequat'. Nunquid non tu a principio domine deus meus, sancte meus, & non moriemur? Domine in iudicium posuisti eum, & fortem ut corripes fundasti eum. ¶ Hæc & cetera usq; ad id: Super custodiam meā stabo, & figam gradum super munitionem & conmet persona loquit': statim quippe subiungit, & respōdit ad me dñs, & dixit: Scribe uisum & explana uam super tabulas, & percurrat, qui legerit eū: quia adhuc uisus procul, & apparuit in finem, non mentietur. Si moram fecerit, expecta eum: quia ueniens ueniet, & non tardabit. Hæc ergo, nunquid non tu à principio dñe deus meus, & non moriemur, dñe in iudicium posuisti eum, & fortem ut corripes, fundasti eum. Hæc (inquam) reddidit ad ea quæ audierat intus, quæ audierat in spū. Audierat personā Christi filij hominis, filij dei, primū ex infirmitate, in qua dereliquit eū deus, dicente: Vsq; quo dñe clamabo, & non exaudies & c. usq; ad id: tunc mutabitur spūs, & pertransibit, & corrueat. Hæc est fortitudo eius dei sui. Ad illa duo, quorū alterū infirmitatis, hæc duo reddidit Propheta fidelis. ¶ Nam quod ait: Nunquid non tu a princio dñe deus meus, sancte meus, & non moriemur, pulchre sic intelligitur, ut sit uox fidei & confessionis, uox pietatis, & animi compatiētis, animi inclinati & proni ad agoniam, filius filij hominis in passione agonizantis, ubi & apparuit illi angelus de cælo, confortas eū, & prōlixius orātem, factusq; erat sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terrā. Loquit' ergo ad eū taliter, uti quemq; nostrū loqui uult, ipse, q̄ per eum loquitur, spiritus sanctus, quoties agonie siue passionis illius cōmemorationē facimus: eumq; propter nos in cruce pendentē, memori mēte contēplamur: Est nāq; in his uerbis cōfessio ueritatis, non quocunq; sed cōfessio cū admiratōe admiratio cū cōfessione. Nūquid (ait) nō tu eras a principio dñe deus meus, sancte meus? Nōne tu es uerbū, qd̄ eras in principio apud deū, & deus uerbū, & uerbū caro factū, & propter hoc: quia tu mortuus es, fiet nobis, qd̄ nō moriemur? Vere à principio: nam & alia scriptura dicit, cuius quoq; Apostolus ad Hebræos pro tua persona meminit. Et tu (inquens) in principio dñe terrā fundasti, & opa manuū tuarū sunt celi. Ipsi peribunt, tu autē pmanēs, & omēs sicut uestimentū ueterāscēt: & uelut amictū mutabis eos, & mutabunt, tu autē idem ipse es, & anni tui non deficient. Confortare igitur dñe meus, sancte meus: quia nō ad insipientiā tibi, qd̄ uidet te dereliquisse deus, imò ad magnā sapiam, magnus em̄ erit mortis tuæ fructus, quia nō moriemur, quia & si peribūt cæli. i. sancti mortē carnis, tu primus resumpta carne pmanebis, eosq; ueterāscētēs sicut uestimentū, pro conditione mortalitatis, tu uelut amictum mutabis uera resurrectione eiusdem carnis, et mutabunt, ita ut iam ex eo semp̄ in æternā incorruptibiles et impassibiles sint. ¶ Porro hoc alterū, qd̄ cōtinuo subiūgit: Dñe in iudiciū posuisti eū, et forte ut corripes, fundasti eū, uiuēt ex uirtute dei digne dicit eidē Christo domino; Cuius infirmitas ex nobis sumpta pertransiit.

Esa. 14
Gene. 3
2. Thess. 2.
Iob. 40
Fortitudo di
ab oli non uē
ra.
Mat. 25
2. Thess. 2.
Ezech. 29.

Vera confessio
de Ch̄os
Luca. 22
Psal 107
Hebræ. 1

Domine i iudicium posuisti eum.

COMMENTA RUPER ABBA LIB I

Nam in iudicium posuisti eum, fortem ut corripere fundasti eum, quem putamus nisi illi
risore diabolū, de quo nunc dicentē audiebat eundē dñm. De regibus ipse triūphabit, & ty-
ranni ridiculi eius erunt ipse sup omnē munitiōē ridebit, & cōportabit aggerē, & capiet eā,
tūc mutabit spūs, & pertransibit, & corruet, hæc est fortitudo eius dei sui: Eum inquit dñs

Exo. 9 in iudiciū posuisti eū ut corripere, forte fundasti, uidelicet scđm similitudinē Pharaonis, cui
dixisti. Idcirco autē posui te, ut ostendā in te fortitudinē meā, & narret nomen meū in omni
terra. Ergo non solū eum: sed maxime eum dñe posuisti in iudiciū, ut ostenderes in eum for-
titudinē tuā, & ut cognoscere nomē tuū, nō tm̄ in omni terra, ueq; & in omni celo & in omni ter-
ra. Vbi posuisti, uel in quo fundasti eum? Non em̄ suspicandū nobis est, qđ tuū ponere, hoc
sit malum facere, qđ tuū fundare, hoc sit uelle superbū esse. Non ita posuisti eū, non ita forte
fundasti eū: sed nec quempiā malorū siue fortū hoim. Vtiq; nō Pharaonem, nō Assur, siue
Nabuchodonosor, nō Aman superbissimū, nō Antiochū, siue Herodē fecisti malū, uel uo-
luisti esse superbū: sed cū essent mali atq; superbi, posuisti illos in sublimi, & hoc in iudicium
fundasti eos fortes, & hoc ad corripiendū. Oportet em̄ notum esse, qui ad hoc corripitur, ut
eius exemplo ceteri corrigant siue erudiant. Vbi ergo posuisti eum in iudiciū, ubi forte fun-
dasti eum ad corripiendū? In mōte sancto dei, quemadmodū apud Ezechiele ipse dicit: Tu

Ezech. 28.

Cherub extentus & protegens, & posui te in monte sancto dei. In medio lapidū ignitorū, am-
bulasti, pfectus in uis tuis, à die conditōis tuæ, donec inuenta est iniquitas in te. Sciebas qua-
lis esset: & quia sciebas, qđ corripere uolebas: idcirco illic eum ponebas, ut primū fieret no-
tus, & tūc demū corripere, nisi em̄ fuisset notus, nō tam multi exemplo eius erudirent, que
admodū & de Pharaone dici cōuenit: quia nisi in regnū fuisset eleuatus, nos hodie neq; scire-

**Qualem crea-
uit deus dias-
bolum.**

Ezech. 31.

neq; correptionē qua correptus est, tam bene sciremus. ¶ Ibi posuisti eum in suū iudiciū
ciū, ubi forte fundasti eū: forte inquit quasi cedrū, ualidū habentē radicis suæ fundamentū.
Nō solūmodo forte: ueq; etiā pulchrū & magnū. Nam itidē apud Ezechielem dicit de illo
dñe deus. Ecce Assur quasi cedrus in Libano, pulcher ramis, & frōdibus nemorosus excel-
susq; altitudine, & inter cōdensas frōdes eleuatus est cacumen eius. Omne lignū para dyi dei
nō est assimilātū illi, & pulchritudini eius, qm̄ speciosum feci eū. Non igitur reprehendū,
imō laude dignū: quia iustū est, qđ nunc dicitis, tunc mutabitur spūs, & pertransibit, & corruet.
Sed nec illud reprehendere ausim, qđ inter cetera suæ tyrannidis opa, quæ agendo in hoc
mundo tyrannizat, & super omnē munitiōē ridet, maxime super munitiōē meam, super
gentem meam, super templū & ciuitatē Hierosoly mā ridebit, & comportabit aggerem, &
capiet eam. Nec illud inquam reprehendo, imo hoc dico. **Abundi sunt oculi tui, ne ui-
deas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris.** ¶ E contra immundi sunt oculi

Eccl. 7

iudicium peruersorū: & idcirco uæ illis, quia uident malum, & ad iniquitatē respiciunt, dum
dicunt malū bonū, & bonū malū. Ista ratio uel sola sufficiens est: si quærā ego, si quærā alius
quis cur illū tu super munitiōē, siue ciuitatē illā ridere, & eam capere permiseris, cū gē-
tus tua sit, & locus tibi dicatus fuerit, cumq; tu natura clemens sis: præsertim cū tu uidentis ciuita-

Lib. 19

tem illam, & illum diaboli risum prospiciens imminere, fleueris super illam. Si quis inquam
quærat, cur ita sit, ista ratio siue responsio sufficiens est, uel mihi, uel cui libet aliq. Exempli gra-

Rom. 9

tia, Apostolo Paulo, dicenti: Veritatem dico in Christo, nō mentior, testi moniū mihi per-
hibente conscientia mea, in spiritu sancto: quoniam tristitia est mihi magna, & continuus do-
lor cordi meo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei scđm carnē, qui sunt Israhelitæ & ca-
tera. Rationē huiusmodi debet admittere dolor, ut dicat: Mundi sunt oculi tui, ne uideas ma-
lum, & respicere ad iniquitatem non poteris, quod est dicere: Non poteris fauere facientibus
malum, facientibus iniquitatē. Quis cognati tui sint scđm carnem, sicut & nostri cognati
sunt, cognati Prophetarū & Apostolorū, tristitiā magnā & dolorē continuū pro illis habent
tium. Quod dicimus hic respicere ad iniquitatē nō poteris, tu cōfirmas in Euangelio, cū di-

Lib. 17

cas: Non possum ego à meipso facere qcq;: sed sicut audio iudico. Præmiseras nāq; in iudicio
tionem uitæ, qui uero mala egerunt in resurrectionem iudicij, & subaudiendum est, abiq;
distinctione Iudæi & Græci.

LIBRI PRIMI FINIS.